

UN BĂNĂȚEAN - PROTOSINCEL LA BUDAPESTA: GHENADIE G. BOGOVICIU

Ioan Octavian Rudeanu

Nu încapă nici o îndoială că națiunea română, născută creștină, a fost dominată în evoluția sa istorică de ortodoxie, motiv pentru care nu e de conceput o istorie a poporului român fără istoria Bisericii Ortodoxe Române.

E un adevăr istoric categoric și de cea mai mare importanță dar totuși nu putem trece cu vederea că ortodoxia aparține mai multor neamuri și că unora din acestea, datorită orgoliului național, le-ar fi convenit o supremație religioasă, asemenea celei politice. Așa s-a întâmplat că s-a introdus alfabetul slavon și chiar limba slavonă în serviciile religioase ale Bisericii Ortodoxe Române și, într-o anumită perioadă, s-a impus și limba greacă, din fericire doar pentru scurt timp, sub fanarioți și într-un spațiu limitat al Principatelor Române.

Un pericol asemănător s-a conturat și asupra bisericilor române din Ungaria, care spre sfârșitul secolului al XIX-lea au fost amenințate de a fi subordonate Bisericii Ortodoxe Grecești sau celei sârbești. Situația dramatică în care românii ortodocși au rămas fără preoți ne este redată în *Calendarul nostru – 1931* după cum urmează: *Toate protestările, memorandele și demersurile făcute contra procedurii ilioiale a grecilor au rămas fără rezultat. Astfel, deci, majoritatea covârșitoare a parohienilor români [din Budapesta] rămânând fără pastor sufletesc, la 1890 s-a adresat Consistoriului din Arad, cu rugămintea de a putea forma o parohie independentă. Cererea aceasta fiind ascultată, în martie 1891, Românii din Budapesta excluși din vechea lor parohie comună cu a grecilor se constituie într-o parohie filie ingremiată protopopiatului din Arad, luându-se dispoziția ca funcțiunile preoțești să fie îndeplinite de preotul român militar din capitală [Budapesta].*

O nouă schimbare a trebuit însă să urmeze nu peste mult timp. Și anume, fiind transferat din Budapesta preotul militar român, a fost numit catihet la noua parohie candidatul la preot și juristul absolut Gheorghe Bogoeviciu, viitorul protosinCEL și conducător spiritual al românilor din Budapesta.

Acest eveniment este de importanță capitală, ținând cont de consecințele lui, întrucât: *Viața de 3 decenii a capelei și a noiei parohii românești din capitală [adică din Budapesta] precum și a celor închegați sufletește în jurul acestei parohii a fost și este în bine și în rău strâns și nedespărțit legată de*

individualitatea blândă, modestă, monahală a părintelui Bogoeviciu, care în acest interval, cu fiecare ocaziune dată a declinat de la sine cu energie primirea oricăror onoruri înalte ce i s-au oferit și s-a mulțumit totdeauna cu satisfacția sufletească de a se fi năzuit să facă pentru parochienii săi maximul ce se putea ajunge în împrejurările date, prin puterile sale spirituale și prin mijloace disponibile, iar pe de altă parte chiar și în situațiile cele mai grave, a știut totdeauna să-și împace conștiința sa de bun păstor sufletesc al parochienilor săi, de apărător ager al drepturilor bisericii ortodoxe românești, cu datorințele firești de fiu devotat al țării și patriei sale (Calendarul nostru – 1931, p. 38-39).

Părintelui Bogoeviciu i se atribuie mari merite atât înainte cât și după primul război mondial. Înainte de acest război: *cel mai mare merit al Părintelui Protosincel Bogoeviciu constă în următoarele: în calitate de exactor și secretar al Reprezentanței Fundațiunii Gojdu și de preot al Românilor din Capitală, a fost un educator și un controlor conștiincios și binevoitor al întregii tinerimi universitare române de la Universitatea din Budapesta (idem, p. 40).*

Deosebit de meritorie este viața acestui preot și în faza următoare, dat fiind că: *Activitatea de după războiul mondial a părintelui Bogoeviciu s-a concentrat: 1) în administrarea casei fundației Gojdu din Budapesta, care se află în stare de lichidare sub controlul guvernului ungar. 2) În administrarea superioară a comunităților bisericesti gr.ort. române din Ungaria de azi. 3) În diferitele demersuri pentru apărarea intereselor Românilor ortodocși din Ungaria. Un astfel de demers a fost și Memorandumul ce l-a înaintat la 27 martie 1930 Părintele Bogoeviciu împreună cu Domnii Gheorghe Orz și Dr. Valeriu Damșa contelui Ștefan Bethlen, actualul ministru-președinte. În acest memorandum se descrie în culori vii situația de azi a Românilor ortodocși din Ungaria și se cerea luarea unor dispoziții grabnice pentru îndeplinirea tuturor dezideratelor credincioșilor români ortodocși din Ungaria (idem, p. 41).*

Este important a reține că activitatea Bisericii Ortodoxe Române din Budapesta, căci ea nu s-a dus în interes delimitat local ci pentru toate bisericile românești ortodoxe, ca cele din Gyula și împrejurimi.

De altfel, activitatea bisericii din Budapesta s-a dus tot timpul în interesul tuturor bisericilor ortodoxe române și a fost eficientă fiindcă era în același spațiu cu conducerea guvernamentală a Ungariei și toate măsurile ce se luau priveau și de ele se bucurau toate bisericile românești.

Sub acest aspect se încheie studiul despre acest erou național și religios, precizându-se următoarele: *În tot cazul, capul parohiei românești gr.ort. din Budapesta, pe lângă credința sa nestrămutată față de interesele mai înalte ale statului, a rămas totodată una din sentinelele naturale ale intereselor generale românești din Ungaria, și prin aceasta, vrând, nevrând, continua firul tradițiilor și calea arătată de predecesorii săi, în și din acest oraș, cu*

atâtea și atât de vechi tradiții culturale românești, prin activitatea lor și mulțumită mijloacelor spirituale și de altă natură oferite lor direct și indirect de capitala țării ungurești, au contribuit în măsură considerabilă la promovarea mișcării culturale românești din Ardeal și Ungaria, dar și a culturii generale românești (idem, p. 43).

Nu putem pierde din vedere faptul că autorul acestor rânduri, semnându-se "Dr. C.S." consemnează un fapt istoric deosebit de important, respectiv că vicariatul Gyula are ca reședință administrativă orașul Gyula, ceea ce nu înseamnă că el se reduce la reședință și zona înconjurătoare, în care trăiește întreaga etnie românească din Ungaria. Trebuie ținut cont că acest vicariat cuprindea și parohia ortodoxă română din Budapesta.

Autorul consemnării istorice anterioare atenționa că parohia din Budapesta a avut un loc important nu numai pentru propășirea spirituală și națională a vicariatului Gyula ci și pentru dezvoltarea *culturii generale românești*, ceea ce e un adevăr istoric de mare importanță. Opere importante ale Școlii Ardelene, ale lui Gheorghe Șincai și Petru Maior s-au editat la Budapesta, iar ulterior importanța revistei *Luceafărul* s-a ridicat la nivel național.

Acest merit cultural românesc este girat de istoria vicariatului românesc din Ungaria, inclusiv prin *Jubileul de 25 de ani al Bisericii românești din Budapesta și a Protosincelului Gh. Bogoeviciu*, asupra căruia din același calendar mai reținem: *Ziua de 25 noiembrie a anului 1925 a fost cea mai înălțătoare zi în viața românilor din Budapesta. Toată colonia română, legația României s-a adunat în biserică, ca mulțumită să deie Domnului că a învrednicit acest popor a prăznui jubileul acesta.*

După sfârșitul sfintei liturghii, protosincelul Gh. Bogoeviciu a ținut o vorbire plină de dragoste părintească. Din vorbirea lui cităm: "Biserica a fost și este și azi scutul și apărătoarea noastră și a neamului, căci știut este că în toate nenorocirile refugiul nostru a fost și este Biserica, pentru că numai în ea află și aflăm mângâierea și ștergerea lacrimilor. Toate câte avem astăzi trebuie să mulțumim numai Bisericii, căci ea a știut să crească fii demni ai neamului nostru românesc, a învățat și învață să ne jertfim pentru țară" (idem, p. 44).

Sărbătorirea părintelui Bogoeviciu, așa cum a fost relatată, are o dublă semnificație: de ordin istoric și educativ – național.

Semnificația istorică este dată de importanța majoră pe care a avut-o biserica ortodoxă pentru neamul nostru, mai ales pentru românii din afara granițelor, care, fără ea, în mod sigur s-ar fi pierdut din punct de vedere etnic.

Semnificația de ordin educativ – național este generală și privește românii din granițele naționale, biserica ortodoxă reprezentând și pentru aceștia cadrul optim de păstrare a specificului național. Din punct de vedere al timpului se impune a reține că biserica ortodoxă, așa cum în trecut a fost un factor educativ, învățându-și credincioșii să fie adevărați români, așa îi învață și astăzi și îi va învăța și în viitor să-și mențină și să cultive virtuțile naționale.

Pe aceste considerente, protosinghelul Ghenadie Bogoeviciu rămâne un apostol al ortodoxiei românești de pretutindeni, din care face parte și comunitatea românească a vicariatului Gyula.

*
* *

Protosincelul Ghenadie G. Bogoeviciu s-a născut în anul 1862 în 18 ianuarie, în comuna Bănia din județul Caraș-Severin, într-o veche și distinsă familie de preoți, aprigi luptători pentru interesele naționale ale poporului român pe meleagurile cărășene.

După absolvirea studiilor primare în comuna natală, urmează studii medii la Oravița, Bela Crkva (Iugoslavia) și Kecskemet (Ungaria) și studiile de teologie la Caransebeș. S-a înscris apoi la Academia de drept din Kecskemet și Budapesta, făcând studii de jurist. Se reîntoarce la Kecskemet ca jurist și, fiind jurist absolut, a fost ales de biserica grecească cu hramul "Adormirea Maicii Domnului", unde și-a însușit temeinic limba greacă pentru toate ceremonialele bisericești. În perioada cât a fost student la Universitatea din Budapesta a fost și președintele Societății Petru Maior.

După absolvirea studiilor universitare, fiind și candidat de avocat la Kecskemet, este ales exactor și secretar al reprezentanței Fundației Gojdu, pe lângă care a dezvoltat o muncă intensă, rodnică și binecuvântată.

Ani în șir a fost membru în congresul național bisericesc din Sibiu și în sinodul eparhiei Caransebeșului. După înființarea parohiei ortodoxe române din Budapesta a fost ales preot pe seama acestei parohii. La mănăstirea Hodoș intră în cinul monahal și primește numele de Ghenadie, este hirotonisit și nu după mult timp a fost ridicat la treapta de protosincel.

Primul ministru al Ungariei Ștefan Tisza îi oferă, ca și mitropolitului Vasile Mangra, un mandat de deputat în cercul Caransebeșului, dar protosincelul Ghenadie îl refuză cu destulă diplomatie spunând că *nu a nutrit nicicând ambiții politice*; în afara luptelor politice, și-a dedicat toate energiile sufletești cauzei naționale.

În trei rânduri i s-a oferit șansa de a fi ales episcop. Ultima oară a fost, împotriva voinței sale, candidat serios și cu toate perspectivele de a fi ales, atunci când Miron Cristea, episcopul Caransebeșului, a fost ales Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române. Dar nici cu această ocazie nu a acceptat candidatura. În timpul primului război mondial i-a ținut sub îngrijirea sa sufletească pe soldații români din diferitele spitale ale Budapestei, iar după război a lucrat pentru promovarea intereselor românilor din Ungaria. Părintele Bogoeviciu a devenit în toată această perioadă conducătorul spiritual al tuturor comunităților ortodoxe românești din Ungaria.

După o grea suferință, în ziua de 29 noiembrie 1933, în etate de 72 de ani, pleacă în veșnicie promotorul și apărătorul națiunii române din Ungaria, protosinCELul Ghenadie Bogoeviciu, fiind înmormântat la 1 decembrie în cimitirul Kerepesi-ut din Budapesta.

A *ProtosinCEL* from Banat in Budapest Ghenadie G. Bogoeviciu

S u m m a r y

The paper deals with the activity of Ghenadie Bogoeviciu, a cleric from Banat, as the head of the Romanian parish in Budapest in the late 19th and early 20th century. He had been the spiritual leader of the Romanians from Hungary and a defender of the Romanian Orthodox Church and of Romanian national specificity.

A biography is also provided.

